

Romanizarea

Veteranii reprezinta, dupa administratie si armata, un al treilea factor cu “actiune vizibila” si un prim factor care actioneaza liber in vederea romanizarii spatiului daco-moesian. Iesiti din cadrul armatei dupa indeplinirea stagiului, ei se bucura “de o deosebita pretuire in sanul societatii”.

O parte dintre veterani insa nu parasesc tabara. Datorita experientei lor, sunt retinuti cu anumite scopuri militare. Practic, acestia se organizeaza ca evocati (slujitori de elita pe langa comandantul unitatii si alti ofiteri de grad mai mic); uneori, numarul lor ajunge pana la a zecea parte dintr-o legiune.

Cei care parasesc tabara legiunii primesc in jur de 3000 de dinari si, fiind cetateni romani, ocupa diferite functii municipale si administrative; asemenea cazuri, cum vom arata mai jos, sunt confirmate epigrafic la Drobeta. Veteranii din trupele auxiliare primesc si ei cetatenia romana, daca nu o aveau deja, obtin dreptul de a se casatori in provincia pe care au aparat-o; in cazul lor, rasplata baneasca este insotita de improprietarea cu pamant.

Pretutindeni in spatiul daco-moesian, veteranii se afirma prin spiritul de disciplina, stiinta de carte si ordine, contribuind, astfel, in mod nemijlocit, la romanizarea autohtonilor.

Colonistii, prin numarul lor impresionant, constituie un alt factor hotarator care actioneaza liber in vederea romanizarii spatiului daco-moesian. In mod special Dacia Traiana, una dintre ultimele provincii infiintate la hotarele Imperiului Roman, colonizarea masiva este organizata de stat. Adusi “din toata lumea romana pentru popularea oraselor si cultivarea ogoarelor, caci Dacia fusese secatuuta de barbati in urma lungului razboi cu Decebal” (Eutropius, Breviarum ab Urbe condita), colonistii actioneaza in domeniul agriculturii, mineritului si mestesugurilor. Originari in mica masura din Italia, nascuti, indeosebi, in provinciile Hispania, Galia, Noricum, Pannonia, Illyricum, dar si in cele din Asia Mica sau nord-vestul Africii, toti acesti colonisti sunt latinofoni. Asemenator veteranilor, vorbesc latina populara, atat intre ei, cat si in relatiile cu autohtonii, denotand o convietuire activa.

De la inceput, altauri de vechi comunitati agricole si protourbane locale, apar asezari de tip roman. Cele mai timpurii sunt cunoscute

canabae, intemeiate pe langa fortificatii. Asemenea asezari sunt atestate in preajma castrelor de la Bumbesti si Racari, pe valea Jiului; Jidava, pe limesul Transalutanus; Durostorum, cu extindere pana la Ostrov; Troesmis in valea Dunarii. Tot in preajma fortificatiilor romane sunt intemeiate structuri teritoriale denumite pagus.

Reprezentative pentru noile forme de habitat sunt asezarile intitulate vicus. Intre alte asemenea asezari, atestate de izvoarele epigrafice sau narrative amintim : Vicus Narcisianum, in tinutul de tara al orasului Tomis; Vicus Novus si Vicus Petra, in etremitatea sudica a Territorium-ului Noviodunense; Vicus Samum, in apropierea castrului cu acelasi nume. Tot vicus si-au inceput noua viata, se pare, si asezarile de la Tibiscum, Ad Mediam, toate "altoite pe sate dacice".

De retinut faptul ca, in Territorium Histrianorum, este atestat Vicus Buteridavensis, ceea ce denota ca noi asezari rurale sunt create si de autohtonii geto-daci, unii transferati din stanga Dunarii. Langa aceasta certa asezare daco-romana, izvoare din anul 200 confirma existenta unei Bessi Amoudi villa ("asezare = mosia si conacul lui Bessus Ampudus", proprietarul fiind un trac din tribul bessilor, romanizat in zona danubiano-pontica, unde vine de pe cursul superior al raului Hebrus). Alte villae rusticae, adevarate ferme romane, sunt atestat la Hobita, Ighiu, Niculitel, Strei, Telita; cele din interiorul arcului carpatic isi vor continua activitatea si dupa retragerea aureliana.